

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-63

17 HAZİRAN DÜNYA ÇÖLLEŞME ve KURAKLIKLA MÜCADELE GÜNÜ

Su doğadaki en yaşamsal maddedir. Susuz hayat olmaz. Tüm canlıların varlığı için su gereklidir. Vücudumuzun da %70' de sudur. Su kaynaklarının özellikle içme suyu kaynaklarının giderek azalması gelecek günlerde önemli derecede su yetersizliğiyle karşılaşmaya neden olacaktır. Bu durum oldukça karmaşık çevresel etkilerin sonucudur.

Ciddi su dengesizliği yaratacak kadar uzun süren anormal derecede uzun yağışsızlık dönemleri "kuraklık" olarak tanımlanır. Küresel iklim değişikliği söz konusu dönemlerin daha fazla oranda ortaya çıkmasına neden olabilecektir. Ülkelerin normal koşullarda da döngüsel kuraklık evreleri yaşadığını biliyoruz. Kuraklığın derecesi yağış ve su kaynakları azalması ve etkilenen alanın büyüklüğü ile ilişkilidir.^{1,2}

Dünyada her üç kişiden biri kurak alanlarda yaşamaktadır. Çöller dışında kurak alanlarda yaşayan nüfus iki milyardır. Dünya'da kurak alanlarda yaşayan nüfusun çoğu gelişmekte olan ülkelerde bulunmaktadır. En büyük kurak alanlar, Avustralya, Çin, Rusya, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kazakistan'dır. Altı ülkenin topraklarının en az %99'u kurak alan olarak sınıflandırılmaktadır (Botswana, Burkina Faso, Irak, Kazakistan, Moldova ve Türkmenistan) Ülkemizin ise 2/3'üne yakın bölümü kurak ve yarı kurak alanlardan oluşmaktadır.³ Yanlış su tüketim uygulamaları, ülkemizin giderek su yoksulu bir ülke olmasına neden olabilecektir.¹

1992 Dünya Çevre Günü Rio Zirvesi'nde çölleşme; iklim değişiklikleri ve insan faaliyetleri de dahil olmak üzere muhtelif faktörlerin etkisi altında kurak, yarı kurak ve az yağış alan bölgelerdeki toprağın doğal özelliklerini yitirmesi veya kısaca toprağın aşınması olarak tanımlanmıştır.⁴

Dünyada çölleşme 4 milyar hektardan fazla alanı yani dünya yüzeyinin 1/3'ünü ve 110 ülkede yaşayan 1,4 milyar insanın hayatını tehdit etmektedir. Ülkemizde her yıl 220 milyon ton verimli toprak erozyonla kaybedilmektedir. Birleşmiş Milletler Çevre Programı UNEP'e göre, küresel düzeyde, çölleşmeden doğrudan etkilenen bölgelerde yıllık gelir kaybı 42 milyar dolarken, çölleşme ile mücadelenin yıllık bedeli 2,4 milyar dolardır.³

1994 yılında 17 Haziran'ı Dünya Çölleşme ve Kuraklıkla Mücadele Günü ilan eden Birleşmiş Milletler tarafından 2015 yılı Dünya Toprak Yılı ilan edilmiştir.³

Bu yılın teması; "Emek olmadan yemek olmaz. Sağlıklı topraklar için yatırım yapın" ("No such thing as a free lunch. Invest in healthy soils") olarak belirlenmiştir. "Tüm sürdürülebilir gıda sistemleriyle gıda güvencesini sağlamak" odaklanılan noktadır.⁴

¹Güler, Ç. (Ed), Çevre Sağlığı (Çevre ve Ekoloji Bağlantıları), 1. ve 2. Cilt, Yazıt Yayıncılık, Ankara, 2012.

² Su ve Yaşam, Ankara Tabip Odası, Ankara, 2012, p.49-50 http://kmo.org.tr/resimler/ekler/f7588ab034502e1_ek.pdf Erişim tarihi: 13.06.2015.

³ [Internet] <http://www.tema.org.tr/> Erişim:13.06.2015.

⁴ [Internet] <http://www.unccd.int/en/programmes/Event-and-campaigns/WDCD/wdcd%202015/Pages/default.aspx>. Erişim:13.06.2015.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-63

Bu amaca ulaşabilmek için yapılan öneriler aşağıda verilmiştir;⁴

- ✓ Özellikle dünyada gıda kıtlığının daha şiddetli hale geldiği kuru kırılğan bölgelerinde iklim değişikliğine uyumlu ve akıllı tarım uygulamalarına dönüşüm yapılması,
- ✓ Özellikle en fakir haneler olmak üzere hanelerin milyonlarca besin ihtiyacını karşılayan ve çevreyi koruyan küçük çaplı çiftçilerin toprak hakkına ve teknolojiye ulaşımının sağlanması,
- ✓ En iyi uygulamalarla arazinin ekoloji ve tüketim açısından dengeli kullanımı,
- ✓ Sürdürülebilir gıda sistemlerinin normal bir uygulama haline geleceği sürdürülebilir arazi uygulamalarına daha fazla yatırım yapılması,
- ✓ Özellikle su ve besin kıtlığının güvenlik, barış, istikrarı etkilemesiyle çevre kaynaklı zorunlu göçe neden olabileceği ülkelerde çölleşmeye karşı daha etkili eylemler uygulanmasıdır.

Tarım alanında suyun uygun kullanılması su kaynaklarının korunması için son derece önemlidir. Bunun için ülkemizde yapılması gerekenler aşağıda verilmiştir;²

- ✓ İklim, toprak şartları elverişli olan tüm alanlarda yağmurlama ve damla sulama yöntemlerinden biri seçilmelidir.
- ✓ Bitkinin en fazla suya ihtiyaç duyduğu dönemlerde sulama yapılması, bunun dışında kısıtlı sulama yapılması ya da sulamanın kesilerek buradan tasarruf edilen suyla daha geniş alanların sulanmasının sağlanması gereklidir.
- ✓ Tarımda toprağın nemini muhafaza edecek yöntemler kullanılmalıdır. Sürekli ticari gübrelerden kaçınılmalı; yeşil gübreleme ve hayvan gübresi kullanılmalıdır. Toprak işlemesiz tarım tercih edilmelidir.
- ✓ Kuraklığa ve tuzluluğa dayanıklı bitki çeşitleri geliştirilmelidir.
- ✓ Günümüzde sulama yatırımlarını gerçekleştiren kamu kurumları sulama tesislerini kullanıcılarına (köy tüzel kişiliği, belediye, sulama birliği, sulama kooperatifleri, vb.) devrettiklerinden, tesisin devamlılığının sağlanması açısından devlet desteği sağlanmalıdır.
- ✓ Sulama konusunda eğitim verilerek takibi yapılmalıdır.
- ✓ Çiftçinin dağınık ve çok parçalı parsellerinin toplulaştırma projeleri ile bir araya toplanması verimi artıracaktır. Miras yoluyla tarım arazilerinin parçalanması önlenmelidir.
- ✓ Dünyada geri kazanılmış atık suyun en yaygın kullanıldığı alan tarım alanıdır ve tarım sektöründeki su talebini karşılamak için etkili bir seçenektir.
- ✓ Gereksiz su kullanımının önlenmesi için sulama suyu fiyatlandırma esasları günün koşullarına göre yüzey ve yeraltı suları için yeniden belirlenmeli ve bununla ilgili yasal düzenlemeler yapılmalıdır.